

Raport o sytuacji absolwentów na obszarze działania Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży w 2010 roku

Wprowadzona 1 lipca 2010 roku nowa klasyfikacja zawodów i specjalności¹, przez brak klucza przejścia, nie pozwala na jednoznaczne przyporządkowanie starych zawodów nowym (wg 6-cyfrowego kodu). W związku z tym wszystkie dane opisujące zmiany w przedziale czasowym dotyczą II półrocza 2010 roku (a nie narastająco dla całego roku) i wykonane zostały osobno dla Powiatu Łomżyńskiego i Miasta Łomży. Dlatego też trudno byłoby porównywać sytuację tej populacji bezrobotnych w grupach i specjalnościach zawodowych do ubiegłych okresów sprawozdawczych

Część diagnostyczną stanowiącą ogólny opis sytuacji bezrobotnych absolwentów na lokalnym rynku pracy (m. in. poziom bezrobocia, napływ i odpływ bezrobotnych, strukturę wg płci) wykonano dla całego 2010 roku – również oddzielnie dla każdego z powiatów.

Natomiast na podstawie danych statystycznych zawartych w aplikacji monitoring zawodów, Załączniku Nr 3 do sprawozdania MPiPS – 01 – „*Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności za II półrocze 2010 rok*” dla Miasta Łomża i Powiatu Łomżyńskiego oraz informacji GUS o studentach i absolwentach szkół wyższych w roku akademickim 2009/2010 wykonano analizę wg zawodów i specjalności sytuacji absolwentów szkół ponadgimnazjalnych funkcjonujących na obszarze działania Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży.

MIASTO ŁOMŻA

Prognozowanie zmian struktury wg zawodów i specjalności bezrobotnych absolwentów na lokalnym rynku pracy w roku przyszłym bez przeprowadzenia stosownych badań dotyczących popytu lokalnych pracodawców na pracowników o konkretnych specjalnościach zawodowych jest działaniem dość ryzykownym. Szczególnie trudno jest przewidywać położenie absolwentów szkół wyższych działających na terenie Łomży z uwagi na zupełny brak danych o wielkości ich populacji. W związku z powyższym poniższa informacja dotycząca sytuacji bezrobotnych absolwentów obejmuje przede wszystkim populację posiadającą wykształcenie zasadnicze zawodowe, ogólne, średnie techniczne i policealne.

Tabela Nr 1. Liczba i struktura bezrobotnych absolwentów w Mieście Łomża posiadających zawód w 2010 roku

Stan na koniec okresu

Lp.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni absolwenci-razem	Bezrobotni absolwenci-kobiety	Udział bezrobotnych absolwentów w grupie zawodowej w %	Struktura bezrobotnych absolwentów posiadających zawód w %
1.	"000000"	Bez zawodu	885	71	36	8,02	*****
2.	"242217"	Specjalista administracji publicznej	28	8	4	28,57	4,47
3.	"522301"	Sprzedawca*	270	8	8	2,96	4,47

¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania z dnia 27 kwietnia 2010 r., (Dz.U. Nr 82, poz. 537 z dnia 17.05.2010 r.).

4.	"242190"	Pozostali specjaliści do spraw zarządzania i organizacji	7	6	4	85,71	3,35
5.	"261906"	Prawnik legislator	9	6	4	66,67	3,35
6.	"311504"	Technik mechanik*	56	6	0	10,71	3,35
7.	"214503"	Inżynier technologii żywności	8	5	4	62,5	2,79
8.	"228301"	Fizjoterapeuta	9	5	4	55,56	2,79
9.	"235107"	Pedagog	15	5	5	30	2,79
10.	"243106"	Specjalista do spraw marketingu i handlu	68	5	4	7,35	2,79
11.	"263102"	Ekonomista	22	5	4	22,72	2,79
12.	"512002"	Kucharz małej gastronomii*	12	5	3	41,67	2,79
13.	"233025"	Nauczyciel wychowania fizycznego	8	3	2	37,5	1,68
14.	"242218"	Specjalista do spraw badań społeczno-ekonomicznych	11	3	1	27,27	1,68
15.	"252302"	Inżynier systemów i sieci komputerowych	9	3	0	33,33	1,68
16.	"261901"	Asystent prawny	3	3	1	100	1,68
17.	"422402"	Technik hotelarstwa*	16	3	3	18,75	1,68
18.	"752205"	Stolarz*	79	3	0	3,8	1,68
19.	"143990"	Pozostali kierownicy do spraw innych typów usług gdzie indziej niesklasyfikowani	12	2	1	16,67	1,11
20.	"213105"	Biolog	4	2	2	50	1,11
21.	"213205"	Inżynier rolnictwa	26	2	2	7,69	1,11
22.	"242222"	Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych	6	2	0	33,33	1,11
23.	"251902"	Specjalista zastosowań informatyki	6	2	0	33,33	1,11
24.	"314403"	Technik technologii żywności*	2	2	2	100	1,11
25.	"314412"	Technik technologii żywności - przetwórstwo mleczarskie	20	2	2	10	1,11
26.	"334306"	Technik administracji*	11	2	1	18,18	1,11
27.	"343204"	Plastyk*	6	2	2	33,33	1,11
28.	"422301"	Operator centrali telefonicznej	12	2	2	16,67	1,11
29.	"512001"	Kucharz*	32	2	2	6,25	1,11
30.	"514101"	Fryzjer*	45	2	2	4,44	1,11
31.	"514208"	Wizażystka / stylistka	2	2	2	100	1,11
32.	"522303"	Sprzedawca w branży przemysłowej	3	2	2	66,67	1,11
33.	"522305"	Technik handlowiec*	15	2	2	13,33	1,11
34.	"751201"	Cukiernik*	26	2	2	7,69	1,11
35.	"753105"	Krawiec*	50	2	2	4	1,11
36.	"212002"	Matematyk	1	1	1	100	0,56
37.	"214102"	Inżynier organizacji i planowania produkcji	1	1	1	100	0,56
38.	"214202"	Inżynier budownictwa - budownictwo ogólne	3	1	0	33,33	0,56
39.	"214390"	Pozostali inżynierowie inżynierii środowiska	1	1	1	100	0,56
40.	"214404"	Inżynier mechanik - maszyny i urządzenia przemysłowe	4	1	0	25	0,56
41.	"214907"	Inżynier gospodarki przestrzennej	1	1	0	100	0,56
42.	"215201"	Inżynier elektroniki	1	1	0	100	0,56
43.	"216101"	Architekt	1	1	1	100	0,56
44.	"216102"	Architekt wnętrz	1	1	1	100	0,56
45.	"225101"	Lekarz weterynarii	3	1	0	33,33	0,56
46.	"227101"	Diagnosta laboratoryjny	1	1	1	100	0,56
47.	"228204"	Specjalista zdrowia publicznego	4	1	0	25	0,56

48.	"228903"	Kosmetolog	5	1	1	20	0,56
49.	"234113"	Nauczyciel nauczania początkowego	12	1	1	8,33	0,56
50.	"234118"	Nauczyciel wychowania fizycznego w szkole podstawowej	1	1	0	100	0,56
51.	"241103"	Specjalista do spraw rachunkowości	1	1	1	100	0,56
52.	"241306"	Specjalista do spraw finansów	4	1	0	25	0,56
53.	"263204"	Socjolog	8	1	1	12,5	0,56
54.	"264302"	Filolog - filologia obcojęzyczna	6	1	1	16,67	0,56
55.	"264303"	Filolog - filologia polska	5	1	1	20	0,56
56.	"311101"	Laborant chemiczny	1	1	1	100	0,56
57.	"311209"	Technik urządzeń sanitarnych*	5	1	0	20	0,56
58.	"314202"	Technik architektury krajobrazu*	1	1	1	100	0,56
59.	"314411"	Technik technologii żywności - przetwórstwo mięsne	11	1	1	9,09	0,56
60.	"321201"	Technik analityki medycznej	6	1	1	16,67	0,56
61.	"321402"	Technik dentystryczny*	1	1	1	100	0,56
62.	"324002"	Technik weterynarii*	15	1	1	6,67	0,56
63.	"325402"	Technik masażysta*	5	1	1	20	0,56
64.	"325601"	Ratownik medyczny*	3	1	0	33,33	0,56
65.	"331402"	Technik agrobiznesu*	6	1	1	16,67	0,56
66.	"332203"	Przedstawiciel handlowy	15	1	1	6,67	0,56
67.	"333101"	Agent celny	1	1	1	100	0,56
68.	"352106"	Kinooperator	2	1	0	50	0,56
69.	"411004"	Technik prac biurowych*	61	1	1	1,64	0,56
70.	"412001"	Sekretarka	8	1	1	12,5	0,56
71.	"431102"	Fakturzystka	4	1	0	25	0,56
72.	"513101"	Kelner*	8	1	1	12,5	0,56
73.	"514102"	Fryzjer damski	11	1	1	9,09	0,56
74.	"522304"	Sprzedawca w branży spożywczej	1	1	1	100	0,56
75.	"524302"	Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	1	1	1	100	0,56
76.	"524404"	Telemarketer	1	1	1	100	0,56
77.	"524502"	Sprzedawca w stacji paliw	5	1	1	20	0,56
78.	"532201"	Opiekunka domowa	5	1	1	20	0,56
79.	"541906"	Ratownik wodny zawodowy	1	1	0	100	0,56
80.	"711202"	Murarz*	52	1	0	1,92	0,56
81.	"712604"	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych*	3	1	0	33,33	0,56
82.	"713101"	Malarz - tapeciarsz*	2	1	0	50	0,56
83.	"713203"	Lakiernik samochodowy	5	1	0	20	0,56
84.	"721306"	Błacharz samochodowy*	5	1	0	20	0,56
85.	"722204"	Ślusarz*	58	1	0	1,72	0,56
86.	"723103"	Mechanik pojazdów samochodowych*	41	1	0	2,43	0,56
87.	"723105"	Mechanik samochodów osobowych	20	1	0	5	0,56
88.	"741201"	Elektromechanik*	3	1	0	33,33	0,56
89.	"741202"	Elektromechanik elektrycznych przyrządów pomiarowych	10	1	0	10	0,56
90.	"751204"	Piekarz*	40	1	0	2,5	0,56
91.	"818990"	Pozostali operatorzy stacjonarnych maszyn i urządzeń gdzie indziej niesklasyfikowani	4	1	0	25	0,56
92.	"834103"	Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych*	13	1	0	7,69	0,56
93.	"911101"	Pomoc domowa	2	1	1	50	0,56

94.	"931205"	Robotnik drogowy	10	1	0	10	0,56
95.	"932911"	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	43	1	1	2,32	0,56
96.	"932914"	Wydawca materiałów	1	1	1	100	0,56
97.	"941201"	Pomoc kuchenna	17	1	0	5,88	0,56
98.	"962105"	Goniec	1	1	1	100	0,56
Ogółem			3653**	250	150		100

Źródło: Dane statystyczne źródłowe Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży na podstawie sprawozdań statystycznych o lokalnym rynku pracy za II półrocze 2010 roku, obliczenia własne.

Uwaga: Pod pojęciem bezrobotny absolwent należy rozumieć bezrobotnego w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia szkoły

*- oznacza zawody szkolne

** - liczba określająca populację bezrobotnych w Mieście Łomża na koniec 2010 roku

Na koniec 2010 roku w ewidencji bezrobotnych z miasta Łomży zarejestrowanych było 250 bezrobotnych osób w okresie 12 miesięcy od ukończenia nauki, w tym 150 kobiet. Bezrobotni absolwenci stanowili 6,8% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (3653 osoby) w mieście. Bezrobotne absolwentki stanowiły 60,0% tej subpopulacji. W porównaniu do ubiegłego roku udział bezrobotnych absolwentek w tej populacji zwiększył się o 6 punktów procentowych.

Przewagę kobiet w grupie bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, na lokalnym rynku pracy, sankcjonują najprawdopodobniej następujące przyczyny:

- kobiety częściej niż mężczyźni osiągają wykształcenie wyższe i średnie;
- kobiety są lepiej wykształconą grupą, choć nie jest to sprzężone ze strukturą zawodów i wynagrodzeń;
- kobiety – w porównaniu do mężczyzn – konsekwentniej poszukują zatrudnienia w zawodzie wyuczonym;
- niższa aktywność zawodowa niż mężczyzn (należy do najniższych wśród państw członkowskich);
- czynniki osobowościowe, oraz słaba promocja kształcenia ustawicznego jako narzędzia, umożliwiającego elastyczne dostosowywanie się do potrzeb zgłaszanych przez pracodawców;
- prawie na pewno naruszenie przez lokalnych pracodawców równości szans wg płci przy zatrudnianiu;
- czynniki osobowościowe, kulturowe, funkcja społeczna kobiety w rodzinie;
- niedostateczna promocja aktywnej postawy na rynku pracy oraz niedostosowany system kształcenia do wymagań pracodawców;
- system edukacji w Łomży bardziej sprzyja zatrudnianiu mężczyzn niż kobiet.

Populacja nowo rejestrujących się absolwentów – w ciągu omawianego okresu – liczyła 627 bezrobotnych i dominowały w niej kobiety (59,3%). Wśród bezrobotnych absolwentów 218 osób (34,8%) nie posiadało zawodu. Bezrobotni absolwenci stanowili 13,4% w ogólnym „napływie” bezrobotnych (4664 osoby) w tym czasie. Wśród zarejestrowanych absolwentów na koniec 2010 roku 71 osób nie posiadało zawodu. Grupa ta stanowiła 28,4% tej populacji bezrobotnych.

Na koniec grudnia 2010 roku bezrobotni absolwenci z miasta zarejestrowani byli w 97 zawodach i specjalnościach. W tym samym czasie bezrobotnych z miasta Łomży przyporządkowano do 388 grup zawodów i specjalności. Oznacza to, że tylko w ¼ wszystkich sklasyfikowanych w tym czasie zawodach byli zarejestrowani bezrobotni absolwenci.

Najliczniejsze grupy tworzyli bezrobotni absolwenci w zawodach: specjalista administracji publicznej i sprzedawca – po 8 osób, a udział tych grup w populacji posiadających zawód wynosił 4,47%. Pozostałe grupy, w których pojawili się relatywnie w większej liczbie absolwenci to: pozostali specjaliści do spraw zarządzania i organizacji, prawnik legislator i technik mechanik – po 6 osób (3,35% ogółu posiadających zawód); fizjoterapeuta, pedagog, specjalista ds. marketingu i handlu, ekonomista i kucharz małej gastronomii – po 5 osób (2,79% j.w.). Liczebność bezrobotnych absolwentów w pozostałych grupach zawodów i specjalności nie przekracza 6 osób. Po dwóch bezrobotnych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych zanotowano w 17 grupach zawodów i po jednym w 63.

Warto zwrócić uwagę, że w niektórych zawodach reprezentowanych przez bezrobotnych absolwentów występuje również dość duże bezrobocie. Np. w grupie: specjalista administracji publicznej na koniec 2010 roku zarejestrowanych było 28 bezrobotnych w tym 8 absolwentów, którzy stanowili prawie 29%. Taka sama sytuacja występuje wśród ekonomistów (22 osób), gdzie bezrobotni absolwenci gdzie co prawie piąty bezrobotny to absolwent (5 osób).

Na lokalnym rynku pracy w Łomży występują małe liczebnie grupy zawodów, w których udział bezrobotnych absolwentów przekracza 50%. Do nich zależą zawody: pozostali specjaliści do spraw zarządzania i organizacji – na 7 bezrobotnych 85,71% to absolwenci; prawnik legislator – 9 bezrobotnych w tym 66,67% absolwentów; fizjoterapeuta – 9, w tym 55,56% bezrobotnych absolwentów. Wiele zawodów reprezentowanych jest tylko przez absolwentów, ale z uwagi na ich małą liczebność nie mają większego znaczenia dla sytuacji na rynku pracy w mieście. W zawodach takich jak np.: technik technologii żywności, wizażystka/stylistka, matematyk, inżynier planowania i produkcji, pozostali inżynierowie środowiska, czy inżynier gospodarki przestrzennej, inżynier elektronik, architekt, architekt wnętrz, diagnosta laboratoryjny i wielu innych wszyscy zarejestrowani bezrobotni to absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Tabela Nr 2. Struktura zawodowa absolwentów według poziomu wykształcenia i zawodów w powiecie m. Łomża w latach 2010 i 2011

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Absolwenci, którzy ukończyli szkołę na terenie powiatu w roku 2010	Bezrobotni absolwenci zarejestrowani w PUP w końcu roku 2010	w tym:		Przewidywani absolwenci w roku 2011	(5):(3) w%
				Bezrobotni absolwenci ze szkół danego powiatu			
1	2	3	4	5	6	7	
Wykształcenie policealne i średnie zawodowe							
000000	Bez zawodu	11	0	0	0	0,0000	
233011	Nauczyciel języka niemieckiego	8	0	0	8	0,0000	
264302	Filolog-filologia obcojęzyczna	43	0	0	51	0,0000	
311104	Technik geodeta*	0	0	0	25	0,0000	
311204	Technik budownictwa*	12	0	0	50	0,0000	

311209	Technik urządzeń sanitarnych*	7	1	1	6	14,2857
311303	Technik elektryk*	0	0	0	0	0,0000
311408	Technik elektronik*	19	0	0	17	0,0000
311410	Technik mechatronik*	14	0	0	20	0,0000
311504	Technik mechanik*	49	6	6	28	12,2449
311513	Technik pojazdów samochodowych*	0	0	0	0	0,0000
311922	Technik technologii drewna*	16	0	0	20	0,0000
314202	Technik architektury krajobrazu*	13	1	1	12	7,6923
314207	Technik rolnik*	0	0	0	0	0,0000
314403	Technik technologii żywności*	61	2	2	69	3,2787
321301	Technik farmaceutyczny*	59	0	0	71	0,0000
322002	Technik żywienia i gospodarstwa domowego*	27	0	0	32	0,0000
324002	Technik weterynarii*	68	1	1	69	1,4706
325402	Technik masażysta*	12	1	1	33	8,3333
325509	Technik bezpieczeństwa i higieny pracy*	10	0	0	25	0,0000
325511	Technik ochrony środowiska*	38	0	0	24	0,0000
325601	Ratownik medyczny*	63	1	1	85	1,5873
331402	Technik agrobiznesu*	16	1	1	27	6,2500
331403	Technik ekonomista*	60	0	0	60	0,0000
333107	Technik logistyk*	0	0	0	0	0,0000
334306	Technik administracji*	55	2	0	43	0,0000
343204	Plastyk*	36	2	2	34	5,5556
343602	Muzyk*	1	0	0	1	0,0000
351103	Technik teleinformatyk*	10	0	0	22	0,0000
351203	Technik informatyk*	31	0	0	23	0,0000
422103	Technik obsługi turystycznej*	0	0	0	0	0,0000
422402	Technik hotelarstwa*	56	3	3	50	5,3571
431103	Technik rachunkowości*	0	0	0	21	0,0000
512001	Kucharz*	0	0	0	0	0,0000
514105	Technik usług fryzjerskich*	78	0	0	75	0,0000
514207	Technik usług kosmetycznych*	58	0	0	40	0,0000
522305	Technik handlowiec*	46	2	3	41	6,5217
532102	Opiekun medyczny*	16	0	0	11	0,0000
Wykształcenie średnie ogólnokształcące						
000000	Bez zawodu	1242	71	39	1262	3,1401
Wykształcenie zasadnicze zawodowe						
512002	Kucharz małej gastronomii*	19	5	5	26	26,3158
514101	Fryzjer*	30	2	2	16	6,6667
522301	Sprzedawca*	16	8	5	17	31,2500
611303	Ogrodnik*	2	0	0	2	0,0000
613003	Rolnik*	2	0	0	3	0,0000
711202	Murarz*	28	1	1	28	3,5714

712101	Dekarz*	1	0	0	0	0,0000
712204	Posadzkarz*	3	0	0	0	0,0000
712604	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych*	18	1	1	4	5,5556
712904	Technolog robót wykończeniowych w	0	0	0	13	0,0000
713101	Malarz-tapeciarz*	0	0	0	1	0,0000
713201	Lakiernik*	9	0	0	7	0,0000
721306	Blacharz samochodowy*	1	1	1	1	100,0000
723103	Mechanik pojazdów samochodowych*	57	1	1	50	1,7544
741103	Elektryk*	8	0	0	5	0,0000
741203	Elektromechanik pojazdów samochodowych*	14	1	0	22	0,0000
751105	Rzeźnik-wędliniarz*	3	0	0	2	0,0000
751201	Cukiernik*	16	2	2	11	12,5000
751204	Piekarz*	11	1	1	14	9,0909
752205	Stolarz*	24	3	3	10	12,5000
834103	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych*	0	0	0	0	0,0000
911205	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej*	0	0	0	0	0,0000

Źródło: Dane statystyczne źródłowe Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży na podstawie sprawozdań statystycznych o lokalnym rynku pracy za 2010 rok, GUS o liczbie przewidywanych absolwentów w 2011 roku, obliczenia własne.

Uwaga: Pod pojęciem bezrobotny absolwent należy rozumieć bezrobotnego w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia szkoły

Z dostępnych danych statystycznych za 2010 rok szkoły ponadgimnazjalne: średnie i policealne oraz zasadnicze szkoły zawodowe funkcjonujące w Łomży ukończyło 2497 młodych ludzi:

1. policealne – 407 osób, które stanowiły 16,3% całej populacji;
2. średnie techniczne (technika, licea profilowane) – 586 osób, czyli 23,5% j.w.;
3. licea ogólnokształcące – 1242 osoby, tj. 49,7% j.w.;
4. zasadnicze zawodowe – 262 osoby, tj. 10,5% j.w.

W porównaniu do poprzedniego roku drastycznie zmniejszyła się liczba absolwentów szkół policealnych – o 410 osób, czyli 50,2% oraz szkół zasadniczych zawodowych o 65 osób, czyli prawie 20%. Wzrosła natomiast populacja absolwentów liceów ogólnokształcących z 1117 w 2009 roku do 1242 w roku 2010 (wzrost o 11,2%).

Największą populację wśród absolwentów, którzy ukończyli szkoły ponadgimnazjalne funkcjonujące w Łomży tworzyły osoby nie posiadające zawodu – 1253. Ta subpopulacja stanowiła ponad 50% wszystkich absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z Łomży.

Wśród posiadających zawód najliczniej reprezentowane były zawody: technik usług fryzjerskich – 78 absolwentów, technik weterynarii – 68, ratownik medyczny – 63, technik technologii żywności – 61, technik ekonomista – 60, technik farmaceutyczny – 59, technik

usług kosmetycznych – 58, mechanik pojazdów samochodowych – 57, technik hotelarstwa – 56, technik administracji – 55, technik mechanik – 49, technik handlowiec – 46, filolog – filologia obcojęzyczna – 43, technik ochrony środowiska – 38, plastyk – 36, technik informatyk – 31, fryzjer 30.

Należy również zauważyć, że żaden z powyżej wymienionych zawodów nie jest deficytowym na lokalnym rynku pracy w mieście Łomży.

W wielu zawodach i specjalnościach nie przybyło absolwentów na lokalny rynek pracy, jak również nie są przewidywani w roku 2011. Do nich należą: technik elektryk, pojazdów samochodowych, rolnik, logistyk, obsługi turystycznej, kucharz, mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

Na koniec 2010 roku w rejestrach bezrobotnych było tylko 120 bezrobotnych absolwentów ze szkół z terenu miasta Łomża, czyli 4,8% (o 2,5 punktu procentowego więcej niż w analogicznym okresie roku 2009) wszystkich, którzy ukończyli szkołę w tym roku. Największą grupę 71 osobową tworzyły osoby z wykształceniem ogólnym.

Z prezentowanych danych statystycznych wynika więc, że ponad 95% tegorocznych absolwentów skutecznie weszło na rynek pracy. Należy jednak wziąć pod uwagę, że znakomita większość podjęła dalszą naukę przesuwając w ten sposób w czasie rzeczywiste rozpoczęcie drogi zawodowej.

Powyżej przytoczone dane liczbowe nie do końca odzwierciedlają losy absolwentów szkół funkcjonujących na terenie Łomży i należy je interpretować z dużą ostrożnością. Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej – Departamentu Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego legitymowanie się przez daną osobę wyłącznie świadectwem ukończenia szkoły kształcącej w zawodzie nie jest wystarczającym potwierdzeniem nabycia przez tę osobę specjalistycznych kwalifikacji. Warunkiem koniecznym do uzyskania dyplomu, czyli zawodu jest przystąpienie absolwenta do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i uzyskanie wyniku pozytywnego. W takim przypadku absolwent otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w wyuczonym zawodzie.

W informacji do GUS-u, szkoły z miasta Łomża prowadzące szkolenie zawodowe podały, że wszyscy absolwenci je kończące posiadają kwalifikacje zawodowe, tymczasem absolwenci tych szkół zgłaszający się do urzędu pracy niestety nie mają dokumentów potwierdzających nabyte umiejętności zawodowe. Osoby te więc są rejestrowane jako nie posiadające zawodu. Stąd nie pojawiają się jako bezrobotni tych szkół, a faktycznie pozostają w rejestrach urzędu. Dlatego też nie można wnioskować o skuteczności kształcenia młodzieży na potrzeby współczesnego rynku pracy przez szkoły z Łomży realizujące kształcenie zawodowe.

Odrębnego komentarza wymaga sytuacja bezrobotnych absolwentów szkół wyższych działających w Łomży. Z dostępnych danych statystycznych wynika, że na koniec 2010 roku w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży zarejestrowanych było 22 bezrobotnych absolwentów szkół wyższych mających siedzibę w mieście. I tak byli to absolwenci z:

- ✓ Wyższej Szkoły Agrobiznesu w Łomży – 4 osoby,
- ✓ Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego w Łomży – 3 osoby,
- ✓ Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży – 15 osób.

Tabela Nr 3. Zarejestrowani absolwenci szkół wyższych z terenu miasta Łomża według szkół i zawodów na koniec 2010 roku

Lp.	Nazwa szkoły	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Bezrobotni absolwenci zarejestrowani w PUP w końcu roku 2010
1.	WSA w Łomży	222105	Inżynier rolnictwa	2
2.	WSA w Łomży	251902	Specjalista zastosowań informatyki	1
3.	WSA w Łomży	263102	Ekonomista	1
4.	Państwowa WSiIP w Łomży	214503	Inżynier technologii żywności	2
5.	Państwowa WSiIP w Łomży	252202	Inżynier systemów i sieci komputerowych	3
6.	Państwowa WSiIP w Łomży	233025	Nauczyciel wychowania fizycznego	1
7.	Państwowa WSiIP w Łomży	234118	Nauczyciel wychowania fizycznego w szkole podstawowej	1
8.	Państwowa WSiIP w Łomży	242190	Pozostali specjaliści ds. zarządzania i organizacji	5
9.	Państwowa WSiIP w Łomży	242218	Specjalista ds. badań społeczno-ekonomicznych	2
10.	Państwowa WSiIP w Łomży	251902	Specjalista zastosowań informatyki	1
11.	WSZIP im. B. Jańskiego w Łomży	243106	Specjalista ds. marketingu i handlu	1
12.	WSZIP im. B. Jańskiego w Łomży	214503	Inżynier technologii żywności	1
13.	WSZIP im. B. Jańskiego w Łomży	263204	Socjolog	1
Razem				22

Źródło: Dane statystyczne źródłowe Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży za 2010 rok na podstawie bazy bezrobotnych, obliczenia własne.

Brak danych o wielkości populacji absolwentów wg zawodów z uczelni z terenu Łomży uniemożliwia wnioskowanie na temat trafności doboru kierunków kształcenia w aspekcie potrzeb współczesnego rynku pracy. Jednak relatywnie mała liczba bezrobotnych absolwentów tych uczelni pozostających bez pracy (zarejestrowanych w urzędzie) uprawnia do stwierdzenia, że oferowane przez uczelnie kierunki studiów umożliwiają znakomitej części absolwentów podjęcie pracy.

Problemem w tej sytuacji jest też prognozowanie wielkości napływu wykwalifikowanej siły roboczej w konkretnych zawodach i specjalnościach na lokalny rynek pracy w drugiej połowie 2011 roku.

Takiej prognozy nie można również wykonać dla szkół średnich prowadzących kształcenie zawodowe i policealnych ponieważ trudno jest przewidzieć jaka część absolwentów tych szkół zda egzamin potwierdzający umiejętności i wiadomości z zakresu danego zawodu. Należy przypuszczać, na podstawie danych z roku 2010, że duży odsetek tegorocznych absolwentów nie będzie posiadał dyplomu potwierdzającego posiadanie zawodu, w którym de facto kształcili się w czasie nauki w szkole. Będą to więc w dalszym ciągu osoby bez zawodu wymagające zaangażowania nowych środków finansowych – np. Funduszu Pracy – w celu nabycia nowych umiejętności zawodowych.

Przewiduje się, że w roku szkolnym 2010/2011 na rynek pracy wejdzie 2587 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych stopnia średniego, czyli o 3,6% więcej niż w roku 2010. Wśród nich wykształcenie ogólne będzie posiadało 1262 osoby (o 1,6% więcej niż w 2010 roku), średnie techniczne i policealne 1093 (10,1% więcej niż w 2010 roku), a zasadnicze 232

(mniej o 12,9%). Trudno przewidzieć natomiast ilu z nich będzie legitymowało się posiadaniem zawodu.

Zakładając, że wszyscy absolwenci szkół realizujących kształcenie zawodowe zdobędzie kwalifikacje zawodowe, to w 2011 roku najwięcej zasobów na rynek pracy w Łomży może wejść w następujących grupach: ratownik medyczny – 85 osób; technik usług fryzjerskich – 75; technik farmaceutyczny – 71; technik weterynarii, technik technologii żywności, - po 69 osób; technik ekonomista – 60; filolog – filologia obcojęzyczna – 51; technik hotelarstwa, technik budownictwa, mechanik pojazdów samochodowych – po 50; technik usług kosmetycznych – 40. Wszystkie te zawody niestety należą do grupy silnie nadwyżkowych i lokalni pracodawcy w ostatnim okresie czasu nie zgłaszali na nie zapotrzebowania.

POWIAT ŁOMŻYŃSKI

W 2010 roku do Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży zgłosiło się 496 absolwentów (bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) z terenu Powiatu Łomżyńskiego. Osoby te stanowiły 44,2% wszystkich nowo zarejestrowanych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z obszaru działania Urzędu pracy w Łomży. Wśród nowo zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców powiatu absolwenci stanowili 17,6%.

Na koniec 2010 roku w ewidencji PUP w Łomży zarejestrowanych było 215 bezrobotnych absolwentów z powiatu łomżyńskiego. Bezrobotni absolwenci stanowili więc 9,9% wszystkich zarejestrowanych w tym czasie z terenu Powiatu Łomżyńskiego. Wśród tej grupy bezrobotne kobiety stanowiły 52,6% i było ich 113. Może to wskazywać, że na powiatowym rynku pracy chętniej zatrudniani są młodzi mężczyźni. 81 bezrobotnych absolwentów, czyli 37,7% nie posiadało zawodu.

Bezrobotni absolwenci z powiatu zarejestrowani byli w 75 zawodach i specjalnościach. Udział żadnego z zawodów w ogólnej liczbie bezrobotnych absolwentów posiadających kwalifikacje nie przekraczał 6,0% ogółu tej kategorii. Najwięcej bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych było w zawodzie: pozostali specjaliści do spraw zarządzania – 7 osób (5,22% wśród absolwentów posiadających zawód); technik mechanizacji rolnictwa – 6 (4,48%); technik ekonomista, sprzedawca – po 5 osób (3,73%); technik mechanik, technik usług fryzjerskich i mechanik pojazdów samochodowych – po 4 (2,99%). W pozostałych 9 zawodach populacje absolwentów nie przekraczały 3 osób, a ich udział w ogółem posiadających kwalifikacje zawodowe ukształtował się na poziomie 2,23%. W 13 grupach zawodów i specjalności było po 2 bezrobotnych absolwentów z udziałem posiadających zawód na poziomie 1,49%. Natomiast w pozostałych 45 zanotowano po jednym bezrobotnym absolwencie (0,75% j.w.).

Tabela Nr 4. Liczba i struktura bezrobotnych absolwentów w Powiecie Łomżyńskim posiadających zawód w 2010 roku

Stan na koniec okresu

Lp.	Kod zawodu	Nazwa zawodu	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni absolwenci-razem	Bezrobotni absolwenci-kobiety	Udział bezrobotnych absolwentów w grupie zawodowej w %	Struktura bezrobotnych absolwentów posiadających zawód w %
1.	"000000"	Bez zawodu	692	81	39	11,7	*****
2.	"242190"	Pozostali specjaliści do spraw zarządzania i organizacji	9	7	4	77,78	5,22

3.	"311512"	Technik mechanizacji rolnictwa*	16	6	0	37,5	4,48
4.	"331403"	Technik ekonomista*	47	5	2	11,11	3,73
5.	"522301"	Sprzedawca*	118	5	5	4,24	3,73
6.	"311504"	Technik mechanik*	25	4	0	16	2,99
7.	"514105"	Technik usług fryzjerskich*	4	4	4	100	2,99
8.	"723103"	Mechanik pojazdów samochodowych*	35	4	0	11,43	2,99
9.	"214503"	Inżynier technologii żywności	3	3	2	100	2,23
10.	"242217"	Specjalista administracji publicznej	16	3	2	18,75	2,23
11.	"242222"	Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych	4	3	3	75	2,23
12.	"243106"	Specjalista do spraw marketingu i handlu	28	3	3	7,14	2,23
13.	"263102"	Ekonomista	10	3	3	30	2,23
14.	"264302"	Filolog - filologia obcojęzyczna	5	3	2	60	2,23
15.	"314207"	Technik rolnik*	19	3	0	1,79	2,23
16.	"314403"	Technik technologii żywności*	4	3	3	75	2,23
17.	"422402"	Technik hotelarstwa*	15	3	2	20	2,23
18.	"213105"	Biolog	3	2	2	66,67	1,49
19.	"228301"	Fizjoterapeuta	2	2	2	100	1,49
20.	"235107"	Pedagog	9	2	1	22,22	1,49
21.	"261906"	Prawnik legislator	2	2	1	100	1,49
22.	"311204"	Technik budownictwa*	15	2	0	13,33	1,49
23.	"311408"	Technik elektronik*	2	2	0	100	1,49
24.	"314412"	Technik technologii żywności - przetwórstwo mleczarskie	28	2	2	7,14	1,49
25.	"322002"	Technik żywienia i gospodarstwa domowego*	15	2	1	13,33	1,49
26.	"324002"	Technik weterynarii*	3	2	1	66,67	1,49
27.	"325511"	Technik ochrony środowiska*	12	2	0	16,67	1,49
28.	"514101"	Fryzjer*	23	2	2	8,69	1,49
29.	"712604"	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych*	3	2	0	66,67	1,49
30.	"752205"	Stolarz*	32	2	0	6,25	1,49
31.	"213205"	Inżynier rolnictwa	17	1	1	5,88	0,75
32.	"213207"	Inżynier zootechniki	2	1	1	50	0,75
33.	"214110"	Towaroznawca	1	1	1	100	0,75
34.	"214202"	Inżynier budownictwa - budownictwo ogólne	2	1	0	50	0,75
35.	"214302"	Inżynier inżynierii środowiska - gospodarka wodna i hydrologia	1	1	1	100	0,75
36.	"241103"	Specjalista do spraw rachunkowości	1	1	1	100	0,75
37.	"242218"	Specjalista do spraw badań społeczno-ekonomicznych	8	1	1	12,5	0,75
38.	"242219"	Specjalista do spraw integracji europejskiej	1	1	1	100	0,75
39.	"242227"	Specjalista zarządzania kryzysowego	1	1	0	100	0,75
40.	"263204"	Socjolog	10	1	1	10	0,75
41.	"263302"	Historyk	2	1	0	50	0,75
42.	"264303"	Filolog - filologia polska	1	1	1	100	0,75

43.	"311303"	Technik elektryk*	1	1	0	100	0,75
44.	"311410"	Technik mechatronik*	2	1	0	50	0,75
45.	"314202"	Technik architektury krajobrazu*	2	1	1	50	0,75
46.	"314411"	Technik technologii żywności - przetwórstwo mięsne	10	1	1	10	0,75
47.	"325402"	Technik masażysta*	1	1	1	10	0,75
48.	"325905"	Opiekunka dziecięca*	2	1	1	50	0,75
49.	"331402"	Technik agrobiznesu*	5	1	0	20	0,75
50.	"332101"	Agent ubezpieczeniowy	1	1	1	100	0,75
51.	"334306"	Technik administracji*	6	1	1	16,67	0,75
52.	"343204"	Plastyk*	1	1	1	100	0,75
53.	"411004"	Technik prac biurowych*	11	1	0	9,09	0,75
54.	"412001"	Sekretarka	2	1	1	50	0,75
55.	"422701"	Ankieter	2	1	0	50	0,75
56.	"431102"	Fakturzystka	2	1	1	50	0,75
57.	"512002"	Kucharz małej gastronomii*	14	1	1	7,14	0,75
58.	"524904"	Hostessa	1	1	1	100	0,75
59.	"541390"	Pozostali pracownicy ochrony osób i mienia	1	1	1	100	0,75
60.	"711202"	Murarz*	32	1	0	3,125	0,75
61.	"712204"	Posadzkarz*	2	1	0	50	0,75
62.	"722301"	Frezer	2	1	0	50	0,75
63.	"723105"	Mechanik samochodów osobowych	13	1	0	7,69	0,75
64.	"723390"	Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	3	1	0	33,33	0,75
65.	"741101"	Elektromonter instalacji elektrycznych	3	1	0	33,33	0,75
66.	"741203"	Elektromechanik pojazdów samochodowych*	2	1	0	50	0,75
67.	"751201"	Cukiernik*	25	1	1	4	0,75
68.	"751204"	Piekarz*	22	1	0	4,54	0,75
69.	"753105"	Krawiec*	35	1	1	2,86	0,75
70.	"753303"	Szwaczka	6	1	1	16,67	0,75
71.	"833203"	Kierowca samochodu ciężarowego	19	1	0	5,26	0,75
72.	"834103"	Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych*	15	1	0	6,67	0,75
73.	"931301"	Robotnik budowlany	44	1	0	2,27	0,75
74.	"932911"	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	9	1	1	11,11	0,75
75.	"933304"	Robotnik magazynowy	9	1	1	11,11	0,75
76.	"951003"	Rozlepiacz afiszy	1	1	1	100	0,75
Ogółem			2169**	215	113	*****	100

Źródło: Dane statystyczne źródłowe Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży na podstawie sprawozdań statystycznych o lokalnym rynku pracy za 2010 rok, obliczenia własne.

Uwaga: Pod pojęciem bezrobotny absolwent należy rozumieć bezrobotnego w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia szkoły

*- zawód szkolny

** - liczba określająca populację bezrobotnych na koniec 2009 roku w Powiecie Łomżyńskim

Należy również podkreślić, że bezrobotni absolwenci pojawili się tylko w 27,1% grup zawodów i specjalności notowanych na powiatowym rynku pracy na koniec 2010 roku (277 grup).

Większość z zawodów, w których pojawiają się bezrobotni absolwenci jest obciążona dość wysokim bezrobociem. Należą do nich: pozostali specjaliści do spraw zarządzania – bezrobotni absolwenci stanowią 77,8% bezrobotnych w tej grupie zawodowej (9 osób); specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych, technik technologii żywności – 75% (na 4 bezrobotnych, 3 absolwentów); biolog, monter urządzeń sanitarnych, technik weterynarii – 66,7% (3/2); filolog – filologia obcojęzyczna – 60% (5/3).

Na powiatowym rynku przy notowane są też grupy zawodowe, w których 100% bezrobotnych to osoby w okresie do 12 miesięcy od ukończenia szkoły, ale z uwagi na ich bardzo małą liczebność nie mają większego znaczenia dla lokalnego rynku pracy. Do grup zawodów i specjalności, w których zarejestrowani są sami absolwenci należą: technik usług fryzjerskich, inżynier technologii żywności, fizjoterapeuta, prawnik legislator, technik elektronik, towaroznawca.

W 2010 roku w Powiecie Łomżyńskim ponadgimnazjalne szkoły ukończyło 131 uczniów, w tym: szkoły policealne ukończyły 34 osoby, czyli 26,0% ogółu absolwentów, średnie techniczne (technika, licea zawodowe) – 65 (49,6%), licea ogólnokształcące – 6 (4,6%) osób oraz zasadnicze szkoły zawodowe 26 (19,8%) młodych ludzi.

Tabela Nr 5. Struktura zawodowa absolwentów wg poziomu wykształcenia i zawodów w Powiecie Łomżyńskim w latach 2010 i 2011

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Absolwenci, którzy ukończyli szkołę na terenie powiatu w roku 2010	Bezrobotni absolwenci zarejestrowani w PUP w końcu roku 2010	w tym:	Przewidywani absolwenci w roku 2011	(5):(3) w%
				Bezrobotni absolwenci ze szkół danego powiatu		
1	2	3	4	5	6	7
Wykształcenie policealne i średnie zawodowe						
311512	Technik mechanizacji rolnictwa*	27	6	6	35	22,2222
314207	Technik rolnik*	72	3	3	50	4,1667
Wykształcenie średnie ogólnokształcące						
000000	Bez zawodu	6	0	0	10	0,0000
Wykształcenie zasadnicze zawodowe						
613003	Rolnik*	0	0	0	0	0,0000
834103	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych*	26	1	0	22	3,8462

Źródło: Dane statystyczne źródłowe Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży na podstawie sprawozdań statystycznych o lokalnym rynku pracy za 2010 rok, obliczenia własne.

* - pod pojęciem bezrobotny absolwent należy rozumieć bezrobotnego w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia szkoły

Najwięcej absolwentów ukończyło kształcenie w zawodzie: technika rolnika - 72 osoby, czyli 55,0% wszystkich absolwentów. Kategoria ta charakteryzuje się tylko 3 zarejestrowanymi absolwentami koniec 2010 roku. Tak mała liczba absolwentów w tym zawodzie najprawdopodobniej wynika z podjęcia pracy w gospodarstwach rodzinnych.

Kolejnym dość licznym zawodem jest technik mechanizacji rolnictwa (27 osób, tj. 25,5%). Na koniec omawianego okresu w Urzędzie zarejestrowanych było 6 bezrobotnych absolwentów, którzy stanowili 1/5 wszystkich kończących naukę w tym zawodzie w 2010 roku. Natomiast w zawodzie mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych w 2010 roku przybyło 26 absolwentów, z czego tylko jeden był zarejestrowany w ewidencji bezrobotnych na koniec 2010 roku.

Przypuszczać można, że część ubiegłorocznych absolwentów znajdzie pracę poprzez „samozatrudnienie” lub podjęcie dalszą naukę.

Wszystkie powyżej wymienione zawody należą do silnie nadwyżkowych, czyli wartości ich wskaźników nadwyżki są bliskie 0 i przewiduje się, że takimi pozostaną w najbliższej przyszłości.

Z danych statystycznych wynika, że w 2011 roku na lokalny rynek pracy wejdzie 117 nowych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu. „Napływające” zasoby siły roboczej w roku bieżącym na lokalny rynek pracy, niestety nie należą do grup zawodów poszukiwanych przez pracodawców.

W związku z brakiem informacji o zapotrzebowaniu pracodawców na pracowników o w/w specjalnościach trudno oceniać szanse tej grupy bezrobotnych na lokalnym rynku pracy.

Wnioski

1. Ranking zawodów nadwyżkowych i deficytowych powinien być użytecznym narzędziem dla władz oświatowych w procesach:
  - reformowania struktury i treści kształcenia zawodowego (szczególnie w aspekcie dużego „napływu” bezrobotnych absolwentów bez kwalifikacji zawodowych – brak zdanego egzaminu dyplomowego – mimo ukończenia szkół kształcących w zawodzie),
  - podejmowania przez władze oświatowe decyzji o kontynuacji kształcenia w obecnych rozmiarach w zawodach wysoce nadwyżkowych,
    - świadomego podejmowania decyzji o nowych kierunkach kształcenia, w warunkach obecnego systemu edukacji i ponoszenia za nie pełnej odpowiedzialności;
2. Obserwacja zmian w zawodach nadwyżkowych prowadzona w dłuższej perspektywie czasu, może zapobiegać „kształceniu dla bezrobocia” przez system szkolnictwa zawodowego.
3. System edukacji na terenie działania Urzędu Pracy w Łomży promuje zatrudnianie mężczyzn. Należałoby rozważyć dopasowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku pracy.
4. Przewagę bezrobotnych kobiet w grupie w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, na lokalnym rynku pracy, sankcjonują najprawdopodobniej następujące przyczyny:
  - kobiety – w porównaniu do mężczyzn – konsekwentniej poszukują zatrudnienia w zawodzie wyuczonym;

- niższa aktywność (szczególnie na terenach wiejskich) w poszukiwaniu pracy wśród kobiet;
  - czynniki osobowościowe, oraz słaba promocja kształcenia ustawicznego jako narzędzia, umożliwiającego elastyczne dostosowywanie się do potrzeb zgłaszanych przez pracodawców;
  - prawie na pewno naruszanie przez lokalnych pracodawców równości szans wg płci przy zatrudnianiu;
  - czynniki osobowościowe, kulturowe, funkcja społeczna kobiety w rodzinie;
  - niedostateczna promocja aktywnej postawy na rynku pracy oraz niedostosowany system kształcenia do wymagań pracodawców.
5. Właściwym wydaje się przywrócenie obowiązku zdawania egzaminu dyplomowego przez uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe przed otrzymaniem świadectw ukończenia danej szkoły. Obecna formuła zaprzecza idei uczenia młodzieży w tego typu szkołach. Większość absolwentów zgłaszających się do urzędu pracy nie posiada zawodu, a więc nakłady finansowe złożone na wykształcenie tych młodych ludzi zostały wykorzystane nieefektywnie z ekonomicznego punktu widzenia.
6. Ponoszone są dodatkowe koszty z Funduszu Pracy na przekwalifikowania lub szkolenia zawodowe absolwentów szkół realizujących kształcenie zawodowe.
7. Celowym byłoby opracowanie metodyki badania szkół ponadgimnazjalnych i zapotrzebowania lokalnych pracodawców na siłę roboczą, szczególnie w aspekcie obszaru funkcjonowania placówek szkolnych.